

RAŠIRENOST OBLIKA ASOCIJALNOG PONAŠANJA UČENIKA WIDESPREAD TYPES OF THE STUDENTS' ASOCIAL BEHAVIOR

Dragana Milojković - Čović

Rezime: *Asocijalno ponašanje učenika u društvu i u školi je veoma aktuelan problem u našoj zemlji, posebno u poslednje vrijeme, kada su scene nasilja i delikvencije bilo djece, bilo odraslih stanovnika postale svakodnevnica. Stručnjaci različitih profila (psiholozi, kriminolozi, sociolozi, socijalni radnici) angažovani su u različitim institucijama na proučavanju pojave i uzroka asocijalnog ponašanja, ali, uprkos svim naporima, nisu identifikovani faktori koji ga uzrokuju i nisu napravljeni adekvatni programi prevencije, jer je dokazano da jedan faktor sam po sebi ne može biti uzročnik takvog ponašanja. Drugim riječima, to znači da je takvo ponašanje uzrokovano sindromom faktora koji djeluju u društvu, školi, porodici i ličnosti prestupnika i koje se manifestuje na različite načine. Stoga je pri analizi asocijalnog ponašanja učenika nužno analizirati djelovanje svakog faktora, a posebno povezanost odnosa u porodici kao faktora za koji se najčešće smatra da presudno utiče na kriminalnu patologiju mladih i odraslih. Osim porodičnih odnosa predmet analize trebaju da budu i uslovi života i druga socio-iskustvena obilježja.*

Ključne riječi: *ponašanje učenika, odnosi u porodici, psihologija*

Abstract: *The asocial behavior of students in the society and school is a very popular problem in our country, especially lately, when the scenes of violence and delinquency of children and adults can be seen almost every day. Experts in various fields (psychologists, criminologists, sociologists, social workers) are engaged in different institutions to study causes and appearances of the asocial behavior, but despite the efforts, the factors which cause it were not indentified and the adequate prevention programs were not made, because it has been shown that a factor by itself cannot be the cause of such a behavior. In other words, this means that such behavior is caused by a syndrome of the factors that operate in the society, school, family and personality of the offender and that manifests itself in different ways. Therefore, during the process of the analysis of the asocial behavior of students, it is necessary to analyze the effect of each factor, and especially the bond of family relationship as a factor which is usually considered as one that has a decisive influence on the crime psychology of both young and adults. Besides the family relationships, the subject of the analysis should also be the living conditions and other socio-experiental features.*

UVOD

Oblici asocijalnog ponašanja identifikovani su samoiskazom učenika na uzorku od 634 sa područja Bosne i Hercegovine, tj. sa područja zapadnog dijela Republike Srpske i zapadnog dijela Federacije Bosne i Hercegovine, proporcionalno njihovom učešću u strukturi učenika u osnovnim i srednjim školama sa područja zapadnog dijela Bosne i Hercegovine primjenom skale za ispitivanje raširenosti manifestovanih oblika asocijalnog ponašanja, zatim skale za ispitivanje neadekvatnog ponašanja u školi i skale za ispitivanje počinjenog nasilja.

ISPITIVANJE

U skali za ispitivanje raširenosti manifestovanih oblika asocijalnog ponašanja učenicima je prezentovano 14 različitih (najčešćih) oblika asocijalnog ponašanja u društvu. Učenici su, za sve navedene oblike, ispoljili stepen učestalosti na trostepenoj skali. Na taj način je ustanovljena raširenost pojedinih oblika asocijalnog ponašanja kod učenika. Na taj su način utvrđeni najfrekventniji oblici manifestnog asocijalnog ponašanja ali i kumulativni odgovori za svakog učenika na cijeloj skali i ustanovljen mogući raspon individualnih rezultata od 14 do 42. Tako dobijeni individualni rezultati klasifikovani su u kategorije intenziteta oblika manifestnog asocijalnog ponašanja "nikako", "povremeno" i "često", koji su predstavljeni u tabeli 3.1.1.1. i na grafikonu 3.1.1.1.

Uvid u tako predstavljene rezultate pokazuje da su oblici manifestovanog asocijalnog ponašanja učenika distribuirani tako da prevladavaju oni učenici koji nisu ispoljili asocijalno ponašanje, tj. oni koji su klasifikovani u kategoriju "nikako", kakvih je 83,75%, zatim slijede oni učenici koji su povremeno ispoljili neki od različitih oblika asocijalnog ponašanja, kakvih je 15,45% i da je najmanje učenika, samo 5 ili 0,79% klasifikovano u kategoriju "često". Drugim riječima, tako distribuirani odgovori pokazuju da mali procenat učenika - 0,79% često ispoljava, dok je mnogo veći procenat koji različite oblike asocijalnog ponašanja manifestuju povremeno.

Grafikon 3.1.1.1: Distribucija rezultata procjene raširenosti oblika asocijalnog ponašanja učenika

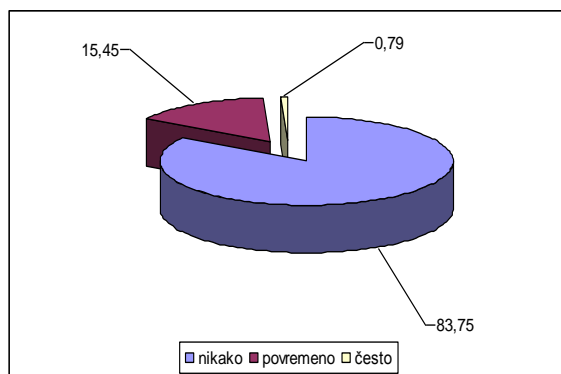

Tabela 3.1.1.1: Kategorije intenziteta manifestovanog asocijalnog ponašanja kod učenika

kategorije intenziteta	br	%
- nikako	531	83.75394
- povremeno	98	15.45741
- često	5	.78864

Na taj se način može izvesti zaključak da su kod učenika prisutni različiti oblici manifestovanja asocijalnog ponašanja iako je kod većine evidentno prosocijalno ponašanje ili odsustvo asocijalnog ponašanja. Procjene učenika o zastupljenosti pojedinih oblika asocijalnog ponašanja pokazuju da postoje i razlike u raširenosti pojedinih oblika asocijalnog ponašanja, kako se može vidjeti iz rezultata koji su predstavljeni u tabeli 3.1.2.

Izračunavanjem skalnih vrijednosti ili aritmetičkih sredina (\bar{X}) utvrđena je prosječna vrijednost ili prosječna raširenost za svaki navedeni i procjenjeni oblik asocijalnog ponašanja. Na osnovu tih pokazatelja može se konstatovati da su anketirani učenici različitim intenzitetom iskazali stepen manifestovanog asocijalnog ponašanja.

Uvid u tako distribuirane rezultate pokazuje da su, s manjim ili većim intenzitetom, evidentirani svi oblici asocijalnog ponašanja kod anketiranih učenika, s tom razlikom što su **krađe i laganje mnogo rašireniji oblici asocijalnog ponašanja** nego prosjačenje i prostituisanje. Tako je evidentno da se utvrđene skalne vrijednosti ili aritmetičke sredine - \bar{X} nalaze u rasponu od 1,87 za najfrekventniji oblik izvršio krađu do 1,04 za skitao i prosjačio. Tako distribuirani rezultati pokazuju da je asocijalno ponašanje kod učenika zaista rašireno, kako se to može vidjeti iz rezultata koji su predstavljeni u tabeli 3.1.1.2

Tabela 3.1.1.2: Distribucija rezultata intenziteta i oblika manifestnog asocijalnog ponašanja učenika

Oblici asocijalnog ponašanja	\bar{X}	Distribucija rezultata intenziteta i oblika manifestnog asocijalnog ponašanja učenika			
		Nikako	Samo jedan put	Više puta	bez odgovora
		1	2	3	0
- Izvršio krađu	1.87	268 42.27129	178 28.07571	188 29.65300	0 0.00000
- Lagao da bi izvukao neku korist	1.83	279 44.00631	178 28.07571	177 27.91798	0 0.00000
- Pušio cigarete	1.55	404 63.72240	104 16.40379	125 19.71609	1 .15773
- Opijao se	1.41	465 73.34385	70 11.04101	98 15.45741	1 .15773
- Kockao	1.19	550	41	41	2

		86.75079	6.46688	6.46688	.31546
		552	54	28	0
- Pušio travu	1.17	87.06625	8.51735	4.41640	0.00000
		555	49	26	4
- Bio drzak ili izazivao neredu na javnom mjestu	1.15	87.53943	7.72871	4.10095	.63091
		568	50	16	0
- Bježao od kuće	1.12	89.58991	7.88644	2.52366	0.00000
		593	28	13	0
- Bježao iz škole	1.08	93.53312	4.41640	2.05047	0.00000
		592	21	16	5
- Uživao drogu	1.07	93.37539	3.31230	2.52366	.78864
		591	24	13	6
- Švercovao, tapkario (dilao)	1.06	93.21767	3.78549	2.05047	.94637
		606	18	9	1
- Uživao koristeći tablete	1.05	95.58360	2.83912	1.41956	.15773
		612	8	14	0
- Bavio se prostitucijom	1.05	96.52997	1.26183	2.20820	0.00000
		611	12	8	3
- Skitao i prosjačio	1.04	96.37224	1.89274	1.26183	.47319

Tako se za najrašireniji oblik asocijalnog ponašanja - izvršio krađu - samo 42,27% učenika izjasnilo da nije "nikada", dok se čak 29,65% izjasnilo da je to uradilo više puta, a 28,07% samo jedan put, čija je skalna vrijednost prva u rangu i iznosi $\bar{X} = 1,87$

Slično su distribuirani i rezultati procjene raširenosti laganja radi neke koristi, čija je skalna vrijednost druga u rangu i iznosi $\bar{X} = 1,83$. Naime, samo 44,00% učenika se izjasnilo da nije nikada lagalo da bi izvuklo neku korist, dok se 28,07% izjasnilo da je lagalo samo jedanput, a čak 27,92% da je to uradilo više puta.

Među najraširenijim oblicima asocijalnog ponašanja su pušenje ($\bar{X} = 1,55$), jer se 19,72% anketiranih učenika izjasnilo da je to uradilo više puta i opijanje ($\bar{X} = 1,41$), kako se izjasnilo 15,45% učenika

Među prvih pet najraširenijih oblika asocijalnog ponašanja je i kockanje ($\bar{X} = 1,19$), jer se 6,46% učenika izjasnilo da je to uradilo više puta, a isto toliko da je to uradilo samo jednom.

Među oblicima asocijalnog ponašanja najmanje je rašireno skitnja i prosjačenje ($\bar{X} = 1,04$), jer se 1,89% učenika izjasnilo da je to uradilo samo jednom, a 1,26% više puta. Zatim slijede "bavljenje prostitucijom" i konzumiranje tableta ($\bar{X} = 1,05$), pa bavljenje švercom ($\bar{X} = 1,06$) i uživanje droga ($\bar{X} = 1,07$).

Na osnovu tako distribuiranih rezultata može se izvesti zaključak da su kod anketiranih učenika evidentirani svi oblici asocijalnog ponašanja, s manjim ili većim intenzitetom raširenosti, ali da su krađe i laganje najrašireniji oblici.